

Ruotsalainen pienpetotutkimus

Kirjoitus on tutkijoiden Vidar Marcströmin ja Erik Engrenin itse tekemä lyhennelmä heidän tutkimustuloksistaan. Suomennos P. Myllymäki.

Ruotsalaiset riistantutkijat ovat saaneet vakuuttavan osoituksen, että kettu ja näätä vähentävät voimakkaasti metsäkanalintukantoja. Tehokkaalla kettu- ja näätäpyynnillä on vertailukokein onnistuttu vahvistamaan huomattavasti metsäkanalintukantoja.

Kettu ja näätä kuuluvat metsäluonnon eniten kiinnostusta herättäviin petoeläimiin. Niiden vaikutus muuhun pienriistaan on aina ollut kuuma keskustelun aihe, ja niitä kuten muitakin petoeläimiä on arvioitu ja uudelleenarvioitu ajasta toiseen. Keskustelut petoeläinten ja metsästäjien verotuksesta ja vaikutuksesta pienriistakantoihin ovat suuntautuneet jotensakin subjektiivisesti siksi, että tietopohja on ollut aika puutteellista. Monimutkainen ekologinen syy-yhteys tekee myös vaikeaksi eritellä ja mitata kaikkia niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat riistakantaan.

Tutkijoiden päämääränä on ollut selvittää missä määrin voimakas kettu- ja näätäkannan vähentäminen näkyy parantuneena metsäkanalintutilanteena.

Kaksi sopivaa saarta

On ilahduttavaa, että meillä on ollut pääsy kahdelle ideaaliselle tutkimusalueelle, kahdelle Perämeren saariston saarelle, 2350 ha:n Rånöhön ja 1850 ha:n Bergöhön. Ne ovat Svenska Cellulosa AB:n omistuksessa. Saarilta puuttuu ympärivuotinen asutus ja metsäluonnon laatu vastaa suurelta osin Norrlantilaista metsämaisemaa. Yleisesti alueella on aika hyvät metso-, teeri-, pyy-, ja riekkokannat.

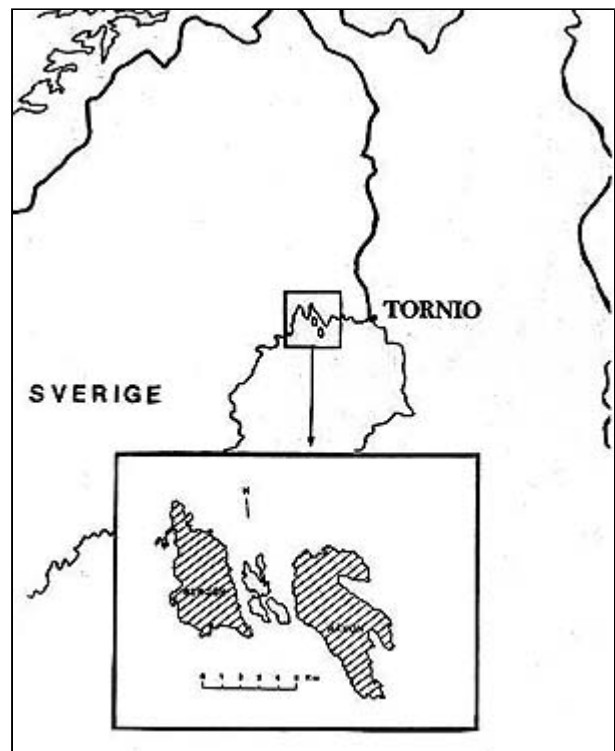
Saarien välinen etäisyys kuin myös etäisyys mantereeseen on noin kolme kilometriä. Saarien huomattava koko on tuonut mukanaan sen, että tutkimustoimenpiteet ovat olleet työteliäitä, mutta vastapainoksi voidaan olettaa saavutettujen tulosten olevan huomattavan paikkansapitäviä myös manneralueisiin verrattuna.

Kettujen ja näätien lukumäärä

Ensimmäisen tutkimusjakson ajan 1976-1980 on Bergön saari ollut jatkuva ketun ja näädän pyynnin koesaari. Syksyllä 1980 tapahtuneen petoeläinpyynnin vaihtumisen jälkeen on Rånön saari ollut koesaari vuoteen 1984, ja se vuosi mukaan lukien.

Petoeläinten vaellus koesaarelle ei ole odottamatta ollut tuntuvinta ensimmäisinä viikkoina jäätymisen jälkeen marras - joulukuussa.

Näädät on pyydetty loukuilla tai ammuttu jäljittämisen jälkeen. Pääosa ketuista on pyydetty jalkanarulla, joka on tehokas pyyntiväline hyvien lumiolosuhteiden aikaan. Kevättalvella on käyttöönotettu myös väijyntäpyynti samoin kuin metsästys ajavalla

koiralla.

Yhteensä on pyydetty koejaksojen aikana yhdeksisenkymmentä kettua ja vajaat 20 näättä. Meidän ponnistuksistamme huolimatta ei ole ollut mahdollista pitää koesaarta täysin vapaana ketusta eikä näädestä, mikä tavallaan on takuu siitä, että petoeläinten vaikutus ei ole tullut yliarvioiduksi. Kesäaikaan ei kuitenkaan koskaan löydetty enempää kuin yksi näättä ja korkeintaan pari kettua kyseiseltä saarelta, ja näädänpentuja eikä ketunpentuja ole siellä syntynyt kokeen aikana.

Kokeen ensimmäisen osan aikana, jolloin suurempi saari Rånön oli koealue, löydettiin sieltä keskimäärin 10 kettua ja 4-5 näättä talvessa. Erityisesti kettujen lukumäärä on voinut vaihdella päivittäin riippuen siitä ovatko ne paenneet ympäröiville saarille tai mantereelle. Kokeen toisessa vaiheessa, jolloin pienempi saari Bergön oli koealue, on talvisaikaan kettujen keskimäärä ollut 5-6 ja näätiä 3 yksilöä. Vähintään kaksi kettupoikuetta on syntynyt joka kesä vertailusaarella, ja näitä ei ole häiritty. Välittömästi jäänmuodostuksen jälkeen osa ylimääräisistä ketuista on voinut vaeltaa ja lukumäärä on sopeutunut mannermaan kannan tiheyteen.

Huomiota kiinnittää kuinka nopeasti petoeläimet, kuten ketut ja näädät voivat täyttää paikallisen tyhjiön kun pyynti lopetetaan. Marraskuussa 1980 löydettiin 1-2 kettua eikä ainuttakaan näättä Bergön saarelta, mutta jäätyamisen jälkeen lisääntyi määrä nopeasti kuuteen kettuun ja kolmeen näätään. Tutkimustoimenpiteiden ja alueiden vaihto koejaksojen 1 ja 2 välillä on niin muodoin välittömästi "lähtenyt käyntiin".

Metsäkanalintujen ja pienjyrsijöitten laskenta

Metsäkanalintujen lukumäärä on määritelty molemmilla saarilla heinä- ja elokuussa käyttämällä kolmimiehistä linja-arviointiketjua, Suomessa kehitettyä ja rutiininomaisesti käytettyä menetelmää. Rinnakkaisten laskentalinjojen väli on ollut 400 metriä, joka tarkoittaa, että joka kerta laskennan otos oli 15 % saarten pinta-alasta. Kun poikueiden hävikki on saanut osakseen erityisen suurta huomiota, on seisovia lintukoiria käytetty kesällä etsimään poikueet ja niissä poikasten lukumäärät.

Tulokset ovat kiistattomia

Noin 700 linnunpoikuetta, käsittäen runsaat 3100 poikasta, on tarkistettu koejakson aikana ja kokonaishavaintomateriaalin voidaan sanoa olevan laajan. Saavutetut tulokset ovat tilastotieteellisesti hyvin varmoja heijastavat suurin piirtein olosuhteita monissa vastaavissa ympäristöissä.

Suurempia lintupoikueita

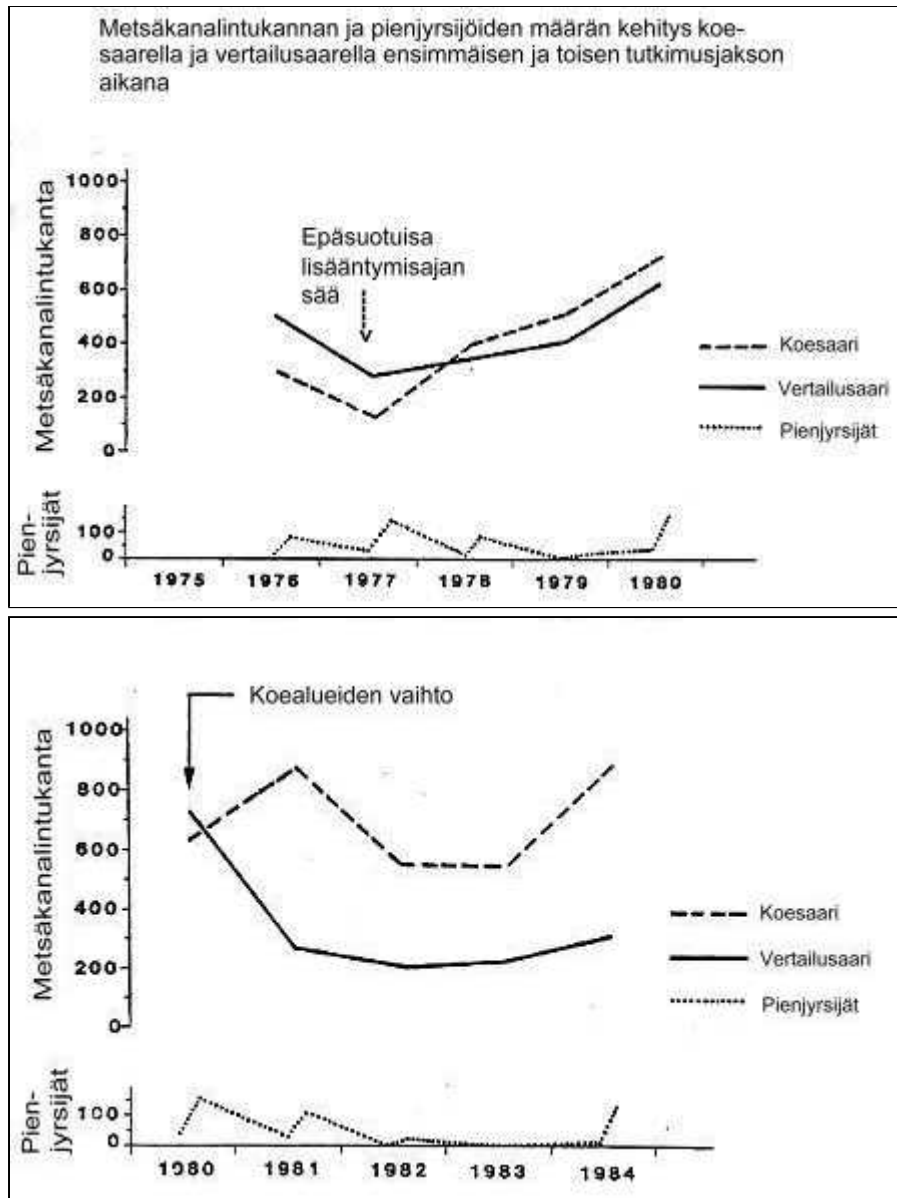
Kuten taulukosta ja käyrästä käy ilmi, ovat poikuekoot olleet koko koejakson ajan suurempia tutkimusaarella kuin vertailusaarella vuotta 1977 lukuun ottamatta. Tällöin lisääntyminen tosi kurjien sääolosuhteiden vuoksi on ollut molemmilla saarilla hyvin heikkoa kuten myös muualla Norrbottenissa. Tulee huomata, että pienjyrsijäkanta on ollut lukuisa kyseisenä vuonna.

Kun yhdistetään kaikki tutkimusvuodet, huomataan, että kun kettuja ja näätiä verotetaan on poikasten määrä poikuetta kohden ollut 5,5 ja 77 %:lla emolinnuista on ollut poikue. Ilman petopyyntiä vastaavat luvut olleet 3,3 ja 55 %. Mitään silmiinpistävää eroa ei tullut esiin eri metsäkanalintulajien välillä.

Muiden tutkimusten kokemusten mukaisesti ovat poikueet olleet vertailusaarella jonkun verran suurempia sinä tapauksessa kun petoja ei veroteta sinä ajankohtana kun pienjyrsijöillä on ollut kannanhuippunsa. Huomionarvoista on kuitenkin se, että nämä erot eri vuosien välillä ole olleet vielä suurempia. Huolimatta vuosien 1980 ja 1984 runsaista pienjyrsijäkannoista ketut ja näädät ovat jahdanneet metsäkanalintuja huomattavassa määrin ja täten vähentäneet poikasten lukumäärää poikueissa.

Lisää linturiistaa

Kuten kaavioista selviää, on linturiista koesaarella ollut kokeen alussa huomattavasti alemmalla tasolla kuin vertailusaarella. Lisähävikkiä syyskannassa on ollut molemmilla saarilla vuonna 1977 kurjan lisääntymisaikaisen sään vuoksi. Seuraavina kolmena vuotena ovat lintukannat sitä vastoin lisääntyneet, ja kasvu on ollut hyvin huomattavaa tutkimusaarella, missä kettua ja näättä on metsästetty kovasti. Siten ovat syyskannat tulleet suurimmaksi siellä.

Tutkimusalueiden vaihdon aikana 1980 on lintukanta muuttunut dramaattisesti. Kettu- ja näätäkannan kasvu aikaisemmalla koesaarella on tuonut mukanaan lintujen syyskannan nopean vähenemisen. Kanta on pysynyt tällä uudella vertailusaarella samalla matalalla tasolla seuraavat kolme koevuotta. Uudella koesaarella lintumäärä on kasvanut huomattavasti vuosina 1980 ja 1981. Sen jälkeen kanta on mennyt alaspäin alkaakseen lopulta kasvaa jälleen 1984. Ei ole väärin uskoa, että harvempi lintukanta vuosina 1982 ja 1983 voi tietyssä määrin riippua muiden munarosvojen aiheuttamasta lisääntyneestä munahävikistä. Kuten kaaviosta käy ilmi, on petokannalla ollut vähemmän pienjyrsijöitä elantonaan kyseisenä ajanjaksona.

Aikaisemmin on voimakkaasti kyseenalaistettu, että voivatko petoeläimet ylipäättänsä vaikuttaa vanhojen lintujen kantaan. Koko tutkimusmateriaalin tilastollinen käsittely osoittaa, että vanhat linnut ovat tutkimusasaarella lisääntyneet noin 40 %. Soidinkukot ovat lisääntyneet ainakin 60-80 %:lla. Tuottavien emolintujen suuremman osuuden ja suurien poikuekokojen perusteella olisi vanhojen lintujen tullut lisääntyä 200 %. Että niin ei käynyt, täytyy perustua johonkin sääntelymekanismiin. Mahdollisesti kuolleisuus on lisääntynyt kannankasvun myötä. Toinen mahdollisuus on se, että ylimääräyksilöt ovat yksinkertaisesti vaeltaneet. Ollaan sitä mieltä, että tätä kysymystä tulee edelleen selvittää.

Yhteenvetona voi todeta ketulla ja nädällä olevan huomattava vaikutus kanalintujen lisääntymiseen ja lukumäärään. Ei tuskin ole yllättävää, että pienriista on monin paikoin reagoinut niin positiivisesti missä kettukapia on esiintynyt.